

Brüsszel, 2012.9.13.
COM(2012) 494 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Kék növekedés

A fenntartható tengergazdálkodási és tengergazdasági növekedés lehetőségei

(EGT-vonatkozású szöveg)

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Kék növekedés

A fenntartható tengergazdálkodási és tengergazdasági növekedés lehetőségei

(EGT-vonatkozású szöveg)

1. BEVEZETÉS

Az uniós „kék gazdaság” növekedése – a tengerekkel kapcsolatos valamennyi gazdasági tevékenységet figyelembe véve¹ – 5,4 millió személynek biztosít munkahelyet és majdnem évi 500 milliárd euró bruttó hozzáadott értéket jelent². Európa külkereskedelmének 75%-a³ és az EU-n belüli kereskedelem 37%-a⁴ tengeri útvonalakon zajlik. A tengerekkel kapcsolatos gazdasági tevékenységek zöme – de nem az összes – Európa tengerparti térségeihez kötődik. A tengerparttal nem rendelkező országok közül azonban nem egy ad otthont tengerészeti felszereléseket gyártó, nagyon sikeresen működő cégeknek.

A tenger és a tengerparti területek a gazdaság mozgatórugóját jelentik. Földrajzi értelemben vett nyitottságuk miatt a kikötők és a tengerparti városok mindig is új eszmék és az innováció központjainak számítottak. E hagyományos innovációs hajlam mellett ma már három új tényezővel is számolhatunk:

- Először is, az egyre mélyebb, nyílt tengeri vizeken végzett tevékenységek kapcsán gyors műszaki fejlődés ment végbe. A robotok, a videokamerás megfigyelőrendszerek és a tengeralattjáró technológiák ma már könnyedén összekapcsolhatók egyetlen mechanizmusba, és így olyan műveletek végezhetőek el, amelyekre tíz éve még nem volt lehetőség.
- Másodszor, egyre jobban tudatosul a közvéleményben, hogy a szárazföldi területek és az édesvíz-készletek végesek. A további erdőirtás és a vizes élőhelyek lecsapolása meg fogja fosztani a jövő generációit az erdők és a vizes élőhelyek biztosította előnyöktől. Meg kell vizsgálnunk, hogyan tudunk a bolygónk 71%-ából, azaz az óceánokból, fenntarthatóbb módon előállítani az emberi létezés nélkülözhetetlen javakat, mint pl. az élelmiszer és az energia. A

¹ Nem számítva a katonai tevékenységeket.

² Az adatok a kék növekedésről szóló, 2012. évi ECORYS-tanulmányon alapulnak, amelynek címe: „Scenarios and drivers for sustainable growth from the oceans, seas and coasts” (Az óceánokból, a tengerekből és a tengerparti területekből származó fenntartható növekedéssel kapcsolatos forgatókönyvek és e növekedés mozgatórugói).
<https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>

³ Tértfogatban kifejezett mennyiség szerint.

⁴ Tonnakilóméterben kifejezett mennyiség szerint.

környezetvédelmi célkitűzések elérése szintén lehet innováció és növekedés forrása.

- Harmadszor pedig az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésének szükséglete nem csupán a megújuló energiát előállító, nyílt tengeri létesítmények elterjedéséhez vezetett, hanem lendületet adott az energiatakarékosságnak, illetve a tengeri kereskedelemnek is, mivel tonnakilóméterben kifejezve ez utóbbi kevesebb kibocsátással jár, mint a szárazföldi kereskedelem. A hajók energiahatékonyságának további javításával jelentős mértékben mérsékelhetjük az említett kibocsátás mértékét, amely az üvegházhatású gázok kibocsátásának nagyjából 3%-át teszi ki.

Mindez megteremti a „kék növekedés” lehetőségét, nevezetesen azt, hogy kiaknázzuk Európa óceánjainak, tengereinek és tengerparti területeinek eddig ki nem használt, jelentős munkahely-teremtési és növekedési potenciálját. Ehhez viszont megfelelő beruházásokra és kutatásra van szükség. A kék gazdaság növekedése új és innovatív módja lehet annak, hogy az EU kilábaljon a jelenlegi gazdasági válságból. Ez az Európa 2020 stratégia tengeri dimenziója. A tengeri ágazatok növekedése hozzájárulhat az EU nemzetközi versenyképességéhez, az energiahatékonyságoz⁵, a munkahelyteremtéshez és a növekedés új forrásainak felszabadításához, egyúttal pedig óvja a biológiai sokféleséget, védi a tengeri környezetet és így megőrzi az egészséges és ellenálló tengeri és tengerparti ökoszisztémák által biztosított szolgáltatásokat.

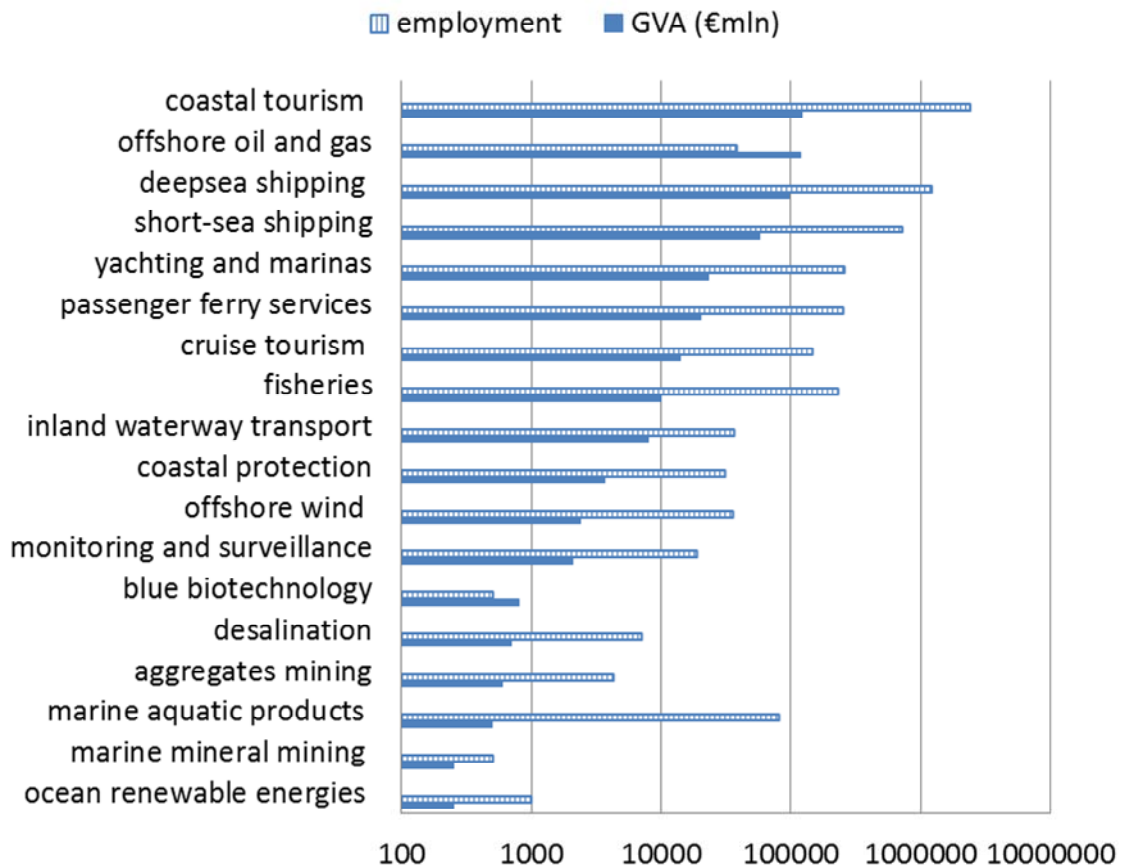
Ez a közlemény a Bizottság integrált tengerpolitikájának új szakaszát jelzi. Célja, hogy a kék gazdaság témaköre felkerüljön a tagállamok, régiók, vállalatok és a civil társadalom napirendjére. Először is bemutatjuk, miként támogatják jelenleg a tagállamok és az uniós szakpolitikák a kék gazdaságot. Utána felmérjük, melyek azok a konkrét területek, ahol célzott intézkedések további ösztönzést jelentenének. Ezt követően pedig kezdeményezések sorát indítjuk el e területek növekedési potenciáljának feltérképezésére és fejlesztésére.

2. MIT JELENT A „KÉK GAZDASÁG” KIFEJEZÉS?

A kék gazdaság egyes ágazatai egymással összefüggnek, mivel ugyanazt a szakértelmet és megosztott infrastruktúrát (pl. kikötők és villamosenergia-elosztó hálózatok) használják. Rá vannak utalva a tengeri erőforrásokat kiaknázó többi szereplőre, és függnék attól, hogy e szereplők fenntartható módon folytatnak-e tevékenységet vagy sem.

⁵

Lásd: Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve, COM(2011) 571

1. ábra – A tengergazdálkodási és tengergazdasági tevékenységek gazdasági jelentősége és az általuk biztosított munkahelyek száma. (logaritmikus skálán)

Az 1. ábra a kék gazdaság értékláncát mutatja be bruttó hozzáadott értékben és foglalkoztatásban kifejezve. Az ábra tartalmazza az ágazatokhoz kapcsolódó termelési és forgalmazási tevékenységeket is. A hajók és a tengerészeti felszerelések gyártásával foglalkozó jelentős ágazatok tevékenységei például az értéklánc megfelelő elemei között szerepelnek.

Előfordulhat, hogy a kép 2020-ban másképpen fest majd. Számolnunk kell a technológiai fejlődéssel, a demográfiai változásokkal, a természeti források szűkösségével, és az eddig fejletlen gazdaságok (pl. a szomszédos országok) növekedésével. Számos hagyományos tevékenység továbbra is jelentős számú munkahelyet fog biztosítani, és bizonyos feltörekvő ágazatok is kínálnak majd új munkahelyeket.

A kék gazdaságnak fenntarthatónak kell lennie és a tengeri környezet sérülékeny volta miatt figyelembe kell vennie az esetleges környezeti aggályokat. Csökkenteni kell a tengeri tevékenységek kedvezőtlen környezeti hatásait, ilyen például a szennyezőanyagok kibocsátása vagy a káros anyagok tengerbe öntése.

3. TAGÁLLAMI TÁMOGATÁS A KÉK GAZDASÁG SZÁMÁRA

A tagállamok már most stratégiai beruházásokat hajtanak végre, hogy felszabadítsák a kék gazdaság potenciálját. Ide tartozik például Írország INFOMAR programja⁶, amelynek célja a tengeri erőforrások feltérképezése és Bremerhaven kikötő felújítása, ami által kielégíthetők a tengeriszélenergia-ágazat gyártóinak és beszállítóinak igényei. Egy másik kezdeményezés, a 8 milliárd eurós költségvetésű, jelenleg kivitelezés alatt álló MOSE projekt pedig Velence városát hivatott védeni az árvizektől és az eróziótól.

Az olyan jogszabályi intézkedések, amelyek arról biztosítják a befektetőket, hogy a tervezési folyamat vagy az infrastruktúrák közötti összeköttetések kialakítása során nem lesznek előre nem látható késések, nem csak a beruházásoknak adhatnak lendületet, hanem a pénzügyi támogatást is elősegítik. Az Egyesült Királyság közlekedési minisztériuma rendeletben engedélyezte a London Gateway nevű kikötő és elosztó központ létrehozását. Ez az 1,5 milliárd font sterling értékű magánberuházás nem csupán a szénkibocsátást fogja csökkenteni azáltal, hogy lerövidíti a konténerek és rendeltetési helyük közötti távolságot, de 2013 végére hozzávetőleg 12 000 új munkahelyet is teremt.

A finanszírozás, illetve a megfelelően szakképzett munkaerő hiányát szinte valamennyi gazdasági ágazatban a növekedés akadályaként tartják számon. A kék gazdaságban a tagállamok tengeri klaszterek fejlesztésével küzdenek a jelenség ellen. A tengeri klaszterek nagyobb iparágak, kisebb beszállítók, valamint oktatási intézmények csoportosulásai, amelyek földrajzi közelségüknek köszönhetően egymást erősítik. A közelségből adódó hatékonyabb kommunikációnak hála a kutatás és az oktatási programok ki tudják elégíteni a helyi ipar igényeit, illetve a beszállítók képet kaphatnak a piacról és előre tudják jelezni a jövőbeli tendenciákat. Példaként említhetjük a skóciai tengerienergia-ipart és azt a bresti hajójavító vállalkozást, amely Franciaország legnagyobb tengeri klaszterének, a „Pôle de compétitivité mer”-nek ad otthont. Oostende városa szárazföldi területeket és kikötőket bocsátott kutatóintézetekhez közeli, megújuló energiával foglalkozó vállalatok rendelkezésre. A Galway-i tengeri intézet (Marine Institute) a SmartBay projekt keretében új ötletek után kutat a tengeri megfigyelés, valamint a nagy multinacionális cégekkel és a kisvállalkozásokkal folytatott kommunikáció témájában.

A tagállamok ezenkívül részt vesznek az „Egészséges és termékeny tengerek és óceánok” elnevezésű közös kutatási programozási kezdeményezésben azért, hogy a fontos kutatási kérdéseket közösen megállapított munkaprogramok segítségével hatékonyabban tudják megoldani.

4. FOLYAMATBAN LÉVŐ UNIÓS KEZDEMÉNYEZÉSEK

Az uniós szakpolitikák a tagállamok és a régiók erőfeszítéseit hivatottak támogatni. Céljuk, hogy megteremtsék a sikeres kék gazdaság közös alapjait. A folyamatban lévő kezdeményezések közül az alábbiakat említhetjük:

⁶ Integrated Mapping for the Sustainable Development of Ireland's Marine Resource.

- (1) A tengeri területrendezésre és a tengerparti övezetek integrált kezelésére vonatkozó bizottsági kezdeményezés, amely a vállalkozások számára megteremti a beruházásokhoz szükséges jogi biztonságot.
- (2) „A tengerekkel kapcsolatos tudás 2020” elnevezésű kezdeményezés⁷. A kezdeményezés tagállami adatgyűjtő rendszereken alapuló, integrált ismeret-infrastruktúrát hivatott létrehozni, amely az interneten keresztül bocsát majd rendelkezésre európai szintű információkat. E kezdeményezés keretében 2020-ig elkészül majd például egy többszörös felbontású digitális térkép az európai vizek tengerfenék-területeiről, illetve frissített információk jelennek meg a vízoszlopról. A nagyobb hatékonyság és az innováció a várakozások szerint évente legalább 500 millió eurót fog jelenteni⁸.
- (3) Az EU tengeri területeinek felügyeletét biztosító közös információmegosztási környezet (CISE)⁹. Ez a kezdeményezés lehetővé teszi a biztonságos hajózáshoz és a halászati ellenőrzéshez hasonló tevékenységekért felelős tengeri hatóságoknak, hogy információkat osszanak meg egymással a kockázatokról és a veszélyekről. A CISE csökkenteni fogja a tengeren dolgozó vállalkozások költségeit és kockázatait.
- (4) A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv¹⁰ ökoszisztéma-alapú szemléletet vezet be, amelynek az a célja, hogy az emberi tevékenységek által a környezetre gyakorolt kollektív terhelés olyan szinten legyen tartható, hogy az összeegyeztethető legyen a 2020-ra kitűzött környezeti állapot megfelelő szintjével. A Rio+20 csúcstalálkozón vállalt kötelezettségek szintén a sokszínű tengeri ökoszisztémák fenntartható hasznosításának kérdését járják körül.
- (5) A korlátok nélküli európai tengeri szállítási térség¹¹, amellyel a döntéshozók a tengeri szállítás adminisztratív eljárásait kívánják egyszerűsíteni, és amelyből később létrejöhet egy európai szabad tengerhajózási térség, más néven „kék övezet”.
- (6) Cselekvési terv a 23 millió európai kkv finanszírozáshoz való hozzájárulásának javítására¹² (amelyet a Bizottság 2011 decemberében fogadott el) és egy javaslat a valódi egységes európai kockázattitőke-piacot létrehozó új uniós keretre¹³.
- (7) A soron következő „Erasmus mindenkinek” program által finanszírozott bizonyos oktatási és képzési kezdeményezések, úgy mint a „tudásfejlesztési szövetségek” és az „ágazati szakképzettség-fejlesztési szövetségek”, a készségek és képesítések kölcsönös elismerését segítő eszközök, pl. az „európai képesítési keretrendszerek”, illetve készségek és a munkaerő-piaci

⁷ COM(2012) 473 végleges

⁸ Tengermegfigyelés és tengeriadat-kezelés, 2010.9.8., SEC(2010) 998

⁹ COM(2010) 584 végleges

¹⁰ 2008/56/EK

¹¹ COM(2009) 10

¹² COM(2011) 870

¹³ COM(2011) 860

igények jobb előrejelzése az európai képzési ágazati tanácsok és az uniós „képességkörkép” segítségével.

- (8) A keretprogram által finanszírozott, a tengerkutatásra és a tengerhasznosítási célú kutatásra¹⁴ és innovációra irányuló uniós programok. Ide olyan célzott kezdeményezések sorolhatók, mint például a hetedik keretprogram által finanszírozott, „Ocean of tomorrow” (a jövő óceánjai) elnevezésű felhívások, amelyek a tengeri környezettel, illetve az éghajlati vagy az éghajlattól független terhelőtényezőkkel kapcsolatos ismereteink bővítésére és a tengeri erőforrások fenntartható kiaknázásának előmozdítására irányulnak. A „Horizont 2020” elnevezésű jövőbeli keretprogramon belül a kutatás és a innováció az alábbi területekre összpontosít: élelmiszerbiztonság, tiszta energia, környezetbarát szállítás, éghajlat-politikai intézkedések és forráshatékonyaság, illetve multitematikus tengerkutatás és tengerhasznosítási célú kutatás.
- (9) A jelenleg felülvizsgálási szakaszban lévő „LeaderSHIP 2015” elnevezésű kezdeményezés, amely a stratégiát hivatott kiigazítani annak érdekében, hogy hatékonyabban válaszoljon az uniós hajógyártási ágazat előtt álló új kihívásokra¹⁵.

A 2014–2020-as időszakra vonatkozó pénzügyi keretből biztosítandó uniós finanszírozás elősegítheti ezen erőfeszítések megvalósulását. A tagállamoknak és a régióknak lehetőségük lesz arra, hogy az EU által finanszírozott beruházásokat a tengerrel kapcsolatos biztató gazdasági tevékenységekre és az ezeket alátámasztó infrastruktúrákra összpontosítsák.

A tengermedencékre (pl. a Balti-tenger, az Atlanti-óceán, az Adriai- és a Jón-tenger medencéire) irányuló stratégiák a közös problémák, megoldások és intézkedések feltérképezésével kiegészítik az új pénzügyi keretre irányuló előkészületeket. Ezek a stratégiák olyan platformot jelentenek a tagállamok számára, amely révén korai szakaszban hozzájárulhatnak a prioritások meghatározásához. A Bizottság atlanti stratégiájának keretében például az Atlanti-óceán partján elterülő országok és régiók hatóságai beazonosítják, mely kiemelt beruházások finanszírozhatók a 2014–2020-as strukturális költségvetési keretből, és mely hiányzó ismeretek pótolhatók a „Horizont 2020” kezdeményezés keretében végzett kutatásokkal. A kék gazdaság potenciáljának felszabadításához magánberuházások is hozzájárulhatnak, például az Európai Beruházási Bank segítségével.

5. A KÉK NÖVEKEDÉS KIEMELT TERÜLETEI

Egy elemzés¹⁶ szerint az alábbiakban ismertetett öt értéklánc fenntartható fejlődést és munkahelyeket eredményezhet a kék gazdaságban. Az elemzés azt vizsgálta, hogy az értékláncok milyen munkahely-teremtési potenciállal rendelkeznek, hogy a kutatással és a fejlesztéssel milyen technológiai fejlesztés és innováció érhető el, illetve hogy milyen intézkedésekre van szükség EU-szinten. Ezen az öt területen

¹⁴ COM(2008) 534

¹⁵ COM(2003) 717

¹⁶ Lásd a kék növekedésről készült tanulmányt, ECORYS, 2012.

tehát célzott szakpolitikai intézkedésekre van szükség, hogy a magánszektor vezető szerepet tölthessen be abban a folyamatban, amely során a kék gazdaság kiaknázza fenntartható növekedési potenciálját. Az alábbi lista nem tekinthető teljesnek. Már folyamatban vannak olyan uniós kezdeményezések, amelyek már most ösztönzik az innovációt az olyan ágazatokban, mint például a tengeri szállítás. Idővel más értékláncok is alkalmasnak bizonyulhatnak ahhoz, hogy a szakpolitikai megfontolások tárgyaivá váljanak.

5.1. Kék energia

A tengeri energiák révén hatékonyabban aknázhathatjuk ki Európa energiaforrásait, csökkenthetjük az energiaágazat szárazföld-használati arányát és (2020-ra 65 millió tonna szén-dioxiddal) mérsékelhetjük Európában az üvegházhatású gázok kibocsátását. A megújuló energiára vonatkozó uniós céloknak és a beruházási ösztönzőknek (pl. kötelező vételár vagy zöld tanúsítványok) köszönhetően a tengeri szélenergia-termelés gyors ütemben nő Európában. A tengeri szélenergia-termelés 2011-ben a beépített kapacitás 10%-át tette ki, Európa-szerte közvetlenül és közvetve 35 000 embernek adott munkát és 2,4 milliárd euró évi beruházást jelentett. 2011 végére a tengerből nyerhető teljes energiakapacitás 3,8 GW volt. A megújuló energiaforrásokra vonatkozó tagállami cselekvési tervek alapján a szélerőművekből nyert energia 2020-ban 494,6 TWh lesz, és ebből 133,3 TWh-t tengeri erőművekben állítanak majd elő. 2030-ra évente több szélerőművet hozhatnak létre a tengeren, mint szárazföldön. Míg a tengeri szélenergia 2020-ra az EU villamosenergia-szükségletének 4%-át fedezné, ez az arány 2030-ra 14%-ra emelkedhet. Ilyen ütemben 2020-ra 170 000, 2030-ra pedig 300 000 munkahely jöhet létre. A tengeri szélenergia-technológia költségének csökkentésére irányuló folyamatos erőfeszítések felgyorsítják a növekedés ütemét. Ez a stratégiai energiatechnológiai terv (SET-terv)¹⁷ részét képező, a szélenergiával kapcsolatos európai ipari kezdeményezés elsődleges célja. Számos tagállam tevékeny szerepet játszik e terv megvalósításában.

Ami az egyéb megújulóenergia-technológiákat illeti, kifejlesztésük még korai szakaszban van: a tagállamok a tervek szerint 2020-ra csupán mérsékelt termelőkapacitást (2–4 GW) tudnak kiépíteni. A kihívást az jelenti, hogy miképpen lehet a technológiai költségek mérséklésével felgyorsítani a tengeri energia kereskedelmi hasznosítását, mivel a világszintű kereslet várhatóan a közeljövőben évente megkétszereződik. A földrajzi és oceanográfiai feltételek különféle kombinációi más-más tengerienergia-technológiáknak kedveznek. Ezek a technológiák kiszámíthatóbb villamosenergia-ellátást tesznek lehetővé, ellensúlyozva ezzel a szélerőművekből származó energiamennyiség ingadozásait.

- Árapályerőmű, amely gát segítségével hasznosítja és alakítja energiává az öblökbe vagy torkolatokba zúduló és onnan a tenger felé visszaáramló víztömeget. A legjobb példa erre a technológiára a franciaországi La Rance erőmű, amelynek kapacitása 240 MW, és így a világ második legnagyobb ilyen típusú erőműve.

¹⁷ COM(2007) 723 és COM(2009) 519.

- A hullámerőművek fejlesztése jelenleg a demonstrációs szakaszban tart, és a küszöbön áll az (árapályból vagy más mozgásból eredő) áramlások által hajtott víz alatti turbinák kereskedelmi értékesítése. 2012-ben összesen 22 MW kapacitású olyan erőmű épült, amely a hullámok és a tengeráramlás hasznosításával termel energiát.
- A karibi és az indiai-óceáni térségben elhelyezkedő uniós tengerentúli területek számára alternatív megoldás lehet az óceán termikus energiájának átalakítása. E technológia alapját a hidegebb, mélyvízi óceáni területek és a melegebb, sekély óceáni területek közötti hőmérséklet-különbség adja, amely hőgépek segítségével energiává alakítható.

Ahhoz, hogy a kék energiák kiaknázására irányuló technológiák jelen legyenek a kereskedelemben, beruházások szükségesek a hálózati csatlakozások és az átviteli kapacitás területén. A hullámok erejét és az árapály okozta áramlásokat hasznosító felfutó technológiák vonatkozásában is be kell majd vezetni olyan, hosszú távú támogatási rendszereket, amelyek a megújuló technológiák más típusainál is sikeresnek bizonyultak.

A Bizottság a „Megújuló energia: az európai energiapiac egyik meghatározó tényezője”¹⁸ című, nemrégiben megjelent közleményében kiemelte, hogy további kutatási és fejlesztési erőfeszítésre van szükség az óceánenergia terén. Ez lehetővé teszi, hogy a költségek csökkenjenek, a felszerelések működési élettartama növekedjen és a logisztika ésszerűbbé váljon azon technológiák vonatkozásában, amelyek hozzájárulnak az Európa 2020 stratégia céljainak eléréséhez. Figyelembe véve, hogy az uniós kutatási projektek létrehozásának időtartama hosszú, már most fokozottabb erőfeszítést kell fordítani azokra a technológiákra, amelyek a következő évtizedekben válnak meghatározóvá (ilyen pl. a hullámok és az áramlások hasznosítása).

Az uniós intézkedéseknek – ideértve a finanszírozást is – kulcsfontosságú szerepük lehet egy olyan keretrendszer kialakításában, amely a befektetők részére biztosítja a beruházásokhoz szükséges bizalmat. Az Európai Beruházási Bank 2005 és 2011 között 3,3 milliárd eurót hitelezett tengeri szélenergia-projekteknek. A NER300 finanszírozási eszköz¹⁹ első 200 millió kibocsátási egységének értékesítéséből 2012 októberére hozzávetőleg 1,5 milliárd euró fog befolyjni. Az összeg egy részét a tengeri energiával kapcsolatos tagállami demonstrációs projekteket támogatására fordítják majd. Ezeket az erőfeszítéseket fel kell karolni és a strukturális alapok eszközeit demonstrációs projektekre kell összpontosítani. Ugyanakkor arra is hangsúlyt kell helyezni, hogy az árapály-hasznosító gátak összhangban álljanak az EU természetvédelmi jogszabályaival, lehetőség szerint a tengerparti övezetek integrált kezelésével vagy a stratégiai tervezéssel is.

A kék energia hasznosítása szempontjából az uniós ipar világszerte, és az export révén hozzájárulhat ahhoz, hogy a szén-dioxid-kibocsátás Európán kívül is csökkenjen. Emellett feltérképezhető az is, hogy milyen szinergiák hozhatók

¹⁸ COM(2012) 271

¹⁹ http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ner300/index_en.htm

létre a hagyományos tengeri energiaágazattal, pl. a biztonsággal és az infrastruktúrával kapcsolatos kihívások együttes kezelése révén. Nagyon fontos kezdeményezésnek számít a Bizottság azon javaslata²⁰, amellyel EU-szerte harmonizálni kívánja a tengeri olaj- és gázipar biztonsági előírásait. A hagyományos energiaágazattal folytatott együttműködés hozzájárulhat ahhoz, hogy az Unióban megfizethető legyen az energiaellátás ára.

5.2. Akvakultúra

Az emberiség által fogyasztott állati fehérjék körülbelül 15,7%-a halból származik. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) becslései szerint²¹ az akvakultúra ennek jelenleg a felét biztosítja, 2030-ra pedig várhatóan 65%-át. Az Unióban ez az arány most 25%. A növekedési ráta globálisan évente 6,6%, ami azt jelenti, hogy az akvakultúra az állati eredetű élelmiszerek termelésén belül a leggyorsabban növekvő ágazat, növekedése a világ népességének éves növekedésénél (azaz 1,8%-nál) is gyorsabb. Az akvakultúra hozzájárul az emberek táplálkozásának általános javulásához. Az akvakultúra-ágazat növekedése Ázsiában meghaladja az évi 5%-ot, míg az EU-ban nem beszélhetünk növekedésről. Ázsia ráadásul a világ össztermelésének több mint 89%-át teszi ki.

Az uniós akvakultúra-ágazatban tevékenykedő vállalkozások több mint 90%-a kis- és középvállalkozás, amelyek nagyjából 80 000 munkahelyet²² biztosít. Az akvakultúra-ágazat növekedése akkor valósulhat meg, ha a gazdasági szereplők jobb minőségű árut kínálnának a fogyasztóknak, akik friss, megbízható termékek közül szeretnének választani, sőt egyre gyakrabban az olyan termékeket keresik, amelyeket fenntartható módon vagy a biogazdálkodás elvét betartva termeltek. Az akvakultúra emellett hozzásegítheti a tengerparti közösségeket ahhoz, hogy csökkentsék a halászat által okozott környezeti terhelést és egyúttal kibővítsék tevékenységeiket. Az akvakultúra ezáltal hozzájárulhat a halállományok megőrzéséhez is.

Az ágazat növekedését gátolja többek között az, hogy az akvakultúra-tevékenységek végzéséhez nem áll rendelkezésre elegendő tengeri terület, nagy a verseny a világpiacon és túl sok az adminisztratív akadály, különösen az engedélyek odaítélésével kapcsolatban. A fenntartható akvakultúrának figyelembe kell vennie a vadon élő halállományokra és a vízminőségre esetlegesen gyakorolt hatását. A jelenlegi gazdasági válság kirobbanása óta a beruházások tökehiány miatt korlátozottak.

A közös halászati politika²³ keretében a Bizottság az akvakultúrát a nyílt koordinációs módszerrel kívánja előmozdítani. A módszer alapjául jogilag nem kötelező jellegű stratégiai iránymutatások, többéves tagállami stratégiai tervek és a bevált gyakorlati módszerek megosztására irányuló kezdeményezések állnak. Az adminisztratív terhek csökkentése terén sok a tennivaló, különösen az engedélyek tekintetében. A tagállamoknak figyelembe kell venniük, hogy a

²⁰ COM(2011) 688 végleges

²¹ FAO – A világ halászati és akvakulturális helyzete (2010)

²² Az EU adatgyűjtési keret szerint ez a szám 70 258.

²³ COM(2011) 417 és COM(2011) 425.

termelés növelésére léteznek olyan módszerek, amelyek fenntarthatóak és eloszlatják a tengerparti vagy területek más használóinak aggályait. Példaként említhető a halnevelő ketrecek tengeri szélérőműparkokban való telepítése vagy az integrált multitrofikus akvakultúra gyakorlata. Ezeket az intézkedéseket a javasolt Európai Tengerügyi és Halászati Alap²⁴ fogja finanszírozni. A jövőbeli „Horizont 2020” kutatási és innovációs keretprogramnak szintén fontos szerepet kell játszania az európai akvakultúra növekedési potenciáljának kiaknázásában. Elő kell mozdítania például az új fajok tenyésztését vagy a nyílt tengeri területek fokozottabb kihasználását.

5.3. Tengeri, tengerparti és hajóturizmus

Az európai turisták 63%-a választja célállomásnak Európa tengerparti térségeit²⁵. Ez annak köszönhető, hogy az üdülni vágyók tevékenységek és létesítmények széles kínálata várja a lenyűgözően szép és változatos tájakon. Az idegenforgalom két ága, a tengeri és a tengerparti turizmus mára a legnagyobb tengergazdasági ágazattá nőtte ki magát: összesen 2,35 millió embert foglalkoztat, ami az EU összefoglalkoztatásának 1,1%-t teszi ki²⁶. A vállalatok több mint 90%-a 10 munkavállalónál kevesebbet alkalmaz. A turizmus egyes tengerparti településeken plusz bevételi forrást jelent, míg máshol a helyi gazdaság alapját képezi.

Noha a turisták zöme a partvonal közelében marad, a nyíltvízi tevékenységek is egyre népszerűbbé válnak. A vitorlázás piaca várhatóan évi 2-3%-kal nő. A hajóturizmus szintén emelkedő tendenciát mutat: Európában hozzávetőleg 150 ezer embert foglalkoztat és 14,5 milliárd eurós közvetlen forgalmat valósít meg²⁷. A nagy tengerjáró hajók és kis kirándulóhajók gyártásával az uniós hajógyárak hozzájárultak e szakosodott piac sikeréhez.

Az egészséges környezet a „kék” turizmus valamennyi típusának alapvető követelménye, emellett pedig serkenti az idegenforgalom új formáinak növekedési potenciálját. A jó minőségű fürdővizek, valamint az érintetlen tengerparti és tengeri élőhelyek különös vonzerővel bírnak. Ez növeli a tengerparti területek népszerűségét, ami viszont lendületet ad bizonyos tevékenységek növekedési potenciáljának, ilyenek például a jachturizmus, a sport és zöld turizmus (pl. bálnák megfigyelése). Az európai idegenforgalom annyira változatos, hogy a növekedést ösztönző legtöbb kezdeményezés elkerülhetetlenül helyi vagy regionális szinten fog megvalósulni. Európa egyes tengermedencéi különféle kihívásokat és lehetőségeket tartogatnak, így a velük kapcsolatban hozott intézkedéseknek is testreszabottnak kell lenniük. A helyi hatóságoknak stratégiai megközelítést kell alkalmazniuk az alapinfrastruktúrákba (pl. kikötői kapacitásba, kikötői létesítményekbe, közlekedésbe) való beruházások során. A felsőoktatási programoknak az olyan konkrét készségek szilárd megalapozására kellene összpontosítaniuk, amelyek

²⁴ COM/2011/0804

²⁵ „Facts and figures on the Europeans on holiday 1997–98” (Tények és adatok az európaiak üdülési szokásairól, 1997–98), 48. Eurobarométer-felmérés, Brüsszel, 1998.

²⁶ Forrás: a kék növekedésről készült tanulmány

²⁷ Európai Hajózási Tanács (2011)

http://download.ecorys.com/fuu/downloads/Europe_cruise_industry_markets_2011_ecc_jun11.pdf

segítségével a piaci részesedések az egyre élesedő világpiacon verseny ellenére fenntarthatók és növelhetők lesznek. Ezt olyan intézkedéseknek kellene kísérniük, amelyek elősegítik a főszezonon kívüli idegenforgalmi kínálat javítását és csökkentik a tengerparti turizmus szénlábnyomát és környezeti hatását.

Figyelembe véve az idegenforgalmi tevékenység jelentőségét, a jelenlegi munkahelyi bizonytalanságot és a munkaerő nagy részének alacsony képzettségi szintjét, illetve a turizmusnak az európai tengerparti és tengeri környezetre gyakorolt domináns hatását, az egy-egy tengermedencére vonatkozóan vagy uniós szinten foganatosított intézkedéseknek is jelentős kedvező hatásai lehetnek. A tengermedence-stratégia részeként folytatott, határokon átnyúló koordináció hozzájárulhat értékes idegenforgalmi területek kialakításához. A Bizottság már most foglalkozik olyan témákkal, mint például a kis- és közép vállalkozásokra nehezedő szabályozási teher. Rövidesen megkezdődik az ágazatot serkentő további célzott intézkedések értékelését.

5.4. Tengeri ásványkincsek

Számos nem energetikai nyersanyag ára 2000 és 2010 között évente nagyjából 15%-kal emelkedett²⁸. Ennek oka leginkább a feltörekvő országokban jelentkező fogyasztói kereslet volt. Nagy a veszélye annak, hogy ellátási hiány lép fel bizonyos ilyen nyersanyagok esetében, ideértve azokat is, amelyeket az európai gazdaság szempontjából kritikus fontosságúnak tartanak számon²⁹.

A technológiai fejlődés és az ellátás biztonságával kapcsolatos aggodalmak arra ösztönözték a bányászati vállalatokat, hogy a tenger biztosította nyersanyagok felé forduljanak. A homoktól és a kavicsotól eltérő ásványi anyagok tengeri kitermelése és bányászata a közelmúltban kezdődött el. Jelenleg a legtöbb ilyen bányászati tevékenység sekély vizekben történik. 2020-ra világ ásványkincseinek (többek között a kobalt, a réz és a cink) 5%-át óceánfenékből fogják bányászni. 2030-ra ez az arány a 10%-ot is elérheti. A tengeri ásványkincsek bányászatának teljes éves forgalma az elkövetkezendő 10 évben szinte a nulláról várhatóan 5 milliárd euróra emelkedik. 2030-ra a forgalom 10 milliárd euróra rúghat³⁰.

Előfordulhat, hogy az oldott ásványi anyagok (pl. lítium vagy bór) tengervízből való kinyerése is gazdaságilag megvalósíthatóvá válik. A legígéretesebb lelőhelyek az aktív vulkáni területeken található, hidrotermikus források környékén lévő érctelepekből (az ún. „fekete füstölőkéből”) származó fémszulfidok. E területek a tengeri biodiverzitás valóságos kincsestárjai és az ENSZ Tengerjogi Egyezményének védelme alatt állnak³¹, azonban a szélsőséges hőmérsékleti és nyomásviszonyok következtében az emberi

²⁸ WTO (2010) „Trade growth to ease in 2011 but despite 2010 record surge, crisis hangover persists” (A kereskedelem növekedése 2011-ben lassulni fog, a 2010-es rekordszerű fellendülés ellenére a válság hatásai még érződnek), PRESS/628, 2011. április 7.

²⁹ A londoni fémtőzsdén (London Metal Exchange, LME) 2000 és 2010 között a nem vas alapú fémek ára 256%-kal emelkedett. Lásd még a „COM(2011) 25 végleges” közleményt és a csatolt munkadokumentumot

³⁰ A kék növekedésről szóló tanulmányban megkérdezett ipari szereplők becslése alapján.

³¹ Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye, 194. cikk, (5) bekezdés

beavatkozás okozta káros hatások nagyrészt ismeretlenek. Ezek a műveletek jelenleg általában a nemzeti joghatóság alá tartozó területekre (kizárólagos gazdasági övezetek és kontinentális talapzat) korlátozódnak, ahonnan könnyebb az ércet a szárazföldre szállítani. Ugyanakkor van lehetőség a nemzeti joghatóság alá nem tartozó tengeri területek kiaknázására is. Ezek a területeken a Nemzetközi Tengerfenék Hatóság felel a tevékenységek szervezéséért és irányításáért, pl. az ásványi anyagokkal kapcsolatos valamennyi tevékenységek nyomon követéséért. Ide tartozik a tengeri környezet védelme a Tengerjogi Egyezmény intézkedéseinek megfelelően. Az egyezményt az EU és a tagállamok egyaránt aláírták.

Amennyiben valóban sor kerül ásványi anyagok tengerfenéki kitermelésére, az európai vállalatok jelenleg kiváló helyzetben vannak ahhoz, hogy jó minőségű termékeket és szolgáltatásokat nyújtsanak, hiszen nagy tapasztalattal rendelkeznek a különleges rendeltetésű hajók és a víz alatti tevékenységek tekintetében. Versenyképességük fenntartása függ attól, hogy finanszírozáshoz jutnak-e ezen a kockázatos piacon, megvalósul-e a kinyerési technikákra irányuló célzott kutatás és fejlesztés, kaphatnak-e engedélyt a nemzetközi vizekre és életbe lépnek-e szigorú intézkedések az egyedülálló ökoszisztéma védelme érdekében. A tengeri ásványkincsek kitermelésére szakosodott ágazat építhet a tengeri olaj- és gázipari ágazat tapasztalataira.

Az uniós támogatás részét képezhetik olyan intézkedések, amelyek azt lennének hivatottak biztosítani, hogy az állami támogatásban részesülő versenytársak ne tudják kizárni az európai vállalatokat a tengeri ásványkincsek értékláncából. Ez megvalósulhat egy olyan kísérleti cselekvési tervvel, amely a nyersanyagokkal foglalkozó, a Bizottság által javasolt európai innovációs partnerségi kereten³² belül jönne létre. A tervet a legfontosabb technológiai kihívások leküzdését célzó strukturált uniós kutatási erőfeszítés támogatná. Az EU kötelezettségvállalása elősegítheti a magas szintű környezeti, jogi és biztonsági előírások betartását.

5.5. Kék biotechnológia

A víz alatti világ nagy része ismeretlen és kevés tanulmány foglalkozott vele. Így csak most kezd kiderülni (részben az élő szervezetek új génszekvenciás technológiáin keresztül), hogy a halaktól vagy kagylóktól eltérő tengeri élőlények milyen mértékben gyakorolnak hatást a kék gazdaságra. Már voltak sikeres próbálkozások. Két vírusellenes gyógyszert, a Zoviraxot és az Acyclovirt karib-tengeri szivacsokból izolált nukleozidokból állítottak elő. A kisméretű puhatestű tengeri állatokból készült gyógyszer, a Yondelis pedig az első tengeri eredetű rákellenes orvosság. A tengeri biodiverzitás feltárásával ma már képet kaphatunk arról, hogy például a szélsőséges hőmérsékletnek és nyomásnak ellenálló, és fény nélkül élő szervezetek miképpen használhatók fel új ipari enzimek vagy gyógyszerek kifejlesztésére. A földhasználat hatásaival kapcsolatos aggályok és a bioüzemanyag termelésére szolgáló növények vízigénye miatt azonban egyre inkább felmerül az a kérdés, miképpen lehetne –

³²

COM(2012) 82

nagy hozzáadott értékű vegyi anyagokon és bioaktív vegyületeken kívül – algából is bioüzemanyagot előállítani.

A becslések szerint ebben az ágazatban a foglalkoztatási arány Európában jelenleg még mindig viszonylag alacsony és a bruttó hozzáadott érték 0,8 milliárd euróra tehető. Ennek ellenére az ágazat növekedése magasan képzett munkaerőnek nyújt majd elhelyezkedési lehetőségeket, különösen ha áttörést jelentő orvosságok állíthatók elő tengeri szervezetekből. A növekedés emellett jelentős értékesítési lehetőséget is kínál majd. Az ágazat várhatóan igen rövid időn belül olyan részpiaccá válik, amely nagy értékű termékekkel látja el az egészségügyi, kozmetikai és iparibioanyag-ágazatot. Az élelmiszer-, takarmány- és vegyipar számára alapanyagként előállított metabolitok és elsődleges vegyületek (zsírok, cukrok, polimerek, proteinek) révén 2020-ra közepes méretű piaccá alakulhat. A kék biotechnológiai ágazat nagyjából 15 év múlva – és a technológiai áttörések függvényében – fejlődésének harmadik szakaszába léphet, amikor is a nagy hozzáadott értéket képviselő termékek mellett tömegcikkék gyártására is szakosodhat.

A folyamat felgyorsításához ötvözni kell az óceán élővilágának megismerésével kapcsolatos alapkutatást a lehetséges ipari hasznosításokra irányuló alkalmazott kutatással, amelynek sikeraránya ugyan alacsony, de jelentős nyereségekkel kecsegtet.

A kutatás és innováció stratégiai megközelítése képezi majd azon stratégiai döntések tudományos és technológiai alapját, amelyek létfontosságúak a felfutó ipari ágazatok számára. A technikai szűk keresztmetszetek elhárítása révén az egész ágazat vonzóbbá válik majd a beruházók szemében. Ez azt is lehetővé teszi majd, hogy az uniós ipar a fejlődési szakaszból az innovatív termékek piaci értékesítésének irányába mozduljon el. Egy európai megközelítés felhívhatja a politikai döntéshozók, a magánszektor és a nagyközönség figyelmét a tengeri akvakultúra-termékekben rejlő lehetőségekre.

6. KÖVETKEZTETÉS

E közleményben öt olyan területet térképeztünk fel, ahol az Európa 2020 stratégia célkitűzéseivel összhangban további uniós erőfeszítések serkenthetik a kék gazdaság hosszú távú növekedését és munkahely-teremtési képességét. A kék gazdaság népszerűsítése és további elemzések révén megjelenhetnek egyéb, az uniós politikaformálás szempontjából ígéretes területek.

Az Bizottság az említett öt tevékenységi terület mindegyike kapcsán elemzi majd a szakpolitikai lehetőségeket, illetve további kezdeményezéseket fog mérlegelni. A folyamat az alábbiakat foglalja majd magában:

- Az európai stratégiai energiatechnológiai tervet figyelembe véve meg kell vizsgálni, milyen lehetőségek vannak arra vonatkozóan, hogy az ipar bizalommal ruházzon be a megújuló óceánenergiába. A tervek szerint a Bizottság 2013-ban közleményt dolgoz ki a megújuló óceánenergiával kapcsolatos kérdések elemzésére.

- A tagállamokkal együttműködve ki kell alakítani a bevált gyakorlati módszereket és létre kell hozni az akvakultúrával kapcsolatos uniós stratégiai iránymutatásokat, amelynek elfogadására 2013 elején kerül sor.
- Meg kell vizsgálni, hogy a tengeri és tengerparti turizmus hogyan járulhat hozzá a gazdasági növekedéshez és miképpen biztosíthat biztosabb munkahelyeket, miközben javítja a környezetvédelmi fenntarthatóságot. A Bizottság 2013-ban hatásvizsgálatot végez és közlemény ad ki a témában.
- Fel kell mérni, hogy az európai ipar miként válhat versenyképpé az ásványi anyagok tengerfenéki kitermelésében. Meg kell vizsgálni azt is, miként biztosítható a leghatékonyabban az, hogy e tevékenység végzése mellett az érintetlen ökoszisztémák is fennmaradjanak a jövő generációi számára. A Bizottság 2014-ben hatásvizsgálatot végez és közlemény ad ki a témában.
- Fel kell mérni, hogyan tudná a kék biotechnológia kiaknázni a tengeri élet sokféleségét. A Bizottság 2014-ben hatásvizsgálatot végez és közlemény ad ki a témában.

A lehetőségek felmérését valamennyi területen a tagállamokkal, az iparral és más érintett érdekeltekkel folytatott konzultációk előzik meg, hogy olyan közös szemléletek alakuljanak ki, amelyek további lendületet adnak a kék gazdaságnak. A cél az, hogy a kék gazdaság hozzájáruljon Európa gazdasági jövőjéhez, miközben a jövő nemzedékek számára megóvjá egyedülálló tengeri környezetünket.